

יח) וְאַבְרָהָם שָׁב לְמָקוֹמוֹ. וַיּוֹמַר אֶתְפָּנִי, וְחַיִּיבֵי גֵיהֶנָם צְוֹחִין וְאַמְרִין (ירמיהו ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צְלָלֵי עָרֵב. וְהָיָא שְׁעָתָא, בְּעֵי בַר נֶשׁ לְאַזְדָּהָרָא, בְּצִלּוֹתָא דְמִנְחָה.

בְּזִמְנָא דְמָטִי לִילְיָא אֵינוֹן אֶלְף וְחֲמֵשׁ מְאָה וְאַרְבַּעִין וְתַמְנִיא, אֶקְרוּן מִבְּרָא לְפָרוּכְתָא, וְאַמְרִין שִׁירְתָא. פְּדִין דִּינִין דְלִתְתָא מִתְעָרִין, וְאַזְלִין וְשִׂאטִין בְּעֵלְמָא, וְאַלִין אֶמְרִין שִׁירְתָא. עַד דִּיתְפְּלִיג לִילְיָא מִשְׁמָרָה וּפְלָגָא. בְּתַר דִּיתְפְּלִיג לִילְיָא מִזְדַּמְנֵי כְּלָהוּ אַחֲרֵינֵי כַחֲדָא, וְאַמְרֵי תְהֵלוֹת, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיהו ס) וְתְהֵלוֹת יְיָ יְבִשְׂרוּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר כַּד רַעֲוֵא אֲשַׁתְּכַח בְּצַפְרָא, תְהֵלוֹת יְיָ מִבְּשָׂרִין.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, בְּתַר דִּירוּחָא דְצָפוֹן אֲתַעַר בְּפִלְגוֹת לִילְיָא וְאַזְלִל לֵיהּ, תְהֵלוֹת מִבְּשָׂרֵי, עַד דִּיִּיתֵי צַפְרָא, וְאַתְעַר הָאֵי בִקְר, פְּדִין חֲדוּתָא וּבִרְכָאן אֲשַׁתְּכַח בְּעֵלְמָא.

תַּאנָּא, אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּלָהוּ הָכֵי, וְעֵילָא מִנְהוֹן סְרַכִּין תְּלָתָא. בְּהָיָא שְׁעָתָא דְאַתְעַר הָאֵי בִקְר, וּמִתְעָרִין תְּשַׁבְּחִין, כָּל אֵינוֹן אֶלְף וְחֲמֵשׁ מְאָה וְחֲמִשִּׁין רַבּוּא, אֶתְמַנָּא עַלְיֵיהּ חַד מְמַנָּא, וְהֵימֵן שְׁמִיָּה לְקַבְּלֵיהּ דְלִתְתָא, וְתַחֲוֹת יְדִיָּה סְרַכִּין מְמַנֵּן עַלְיֵיהּ לְאַתְקַנָּא שִׁירְתָא. בְּהָיָא שְׁעָתָא דְאַתְעַר זְמַנָּא דְבִין הָעַרְבִים, וְזַמְרִין כָּל אֵינוֹן אֶלְף וְחֲמֵשׁ מְאָה וְתַשְׁעִין אֶלְף רַבּוּא מְאֵרֵי דִילְלָה, אֶתְמַנָּא עַלְיֵיהּ חַד מְמַנָּא וִידוּתוֹן שְׁמִיָּה, לְקַבְּלֵיהּ דְלִתְתָא, וְתַחֲוֹת יְדִיָּה סְרַכִּין מְמַנֵּן עַלְיֵיהּ, לְאַתְקַנָּא הֵהוּא זְמַרָא, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיהו כה) זְמִיר עָרִיצִים.

בְּהָיָא שְׁעָתָא דְמָטִי לִילְיָא, מִתְעָרִין כָּל אֵינוֹן דְמִבְּרָא לְפָרוּכְתָא, פְּדִין שְׁכִיף כְּלָא, וּפְטָרָא לָא אֲשַׁתְּכַח, וְדִינִין דְלִתְתָא מִתְעָרִין,

וְאַמְרִים: (ירמיהו ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צְלָלֵי עָרֵב. וְאוֹתָהּ שְׁעָה צְרִיף אָדָם לְהַזְהֵר בְּתַפְלַת הַמִּנְחָה.

בְּזִמְן שְׁמַגִּיעַ הַלֵּילָה, אוֹתָם אֶלְף וְחֲמֵשׁ מְאוֹת וְאַרְבַּעִים וְשִׁמוֹנָה נִקְרָאִים מִחוּץ לְפָרְכַת וְאוֹמְרִים שִׁירָה. אַז מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים שְׁלִמְטָה, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בְּעוֹלָם, וְאַלֵּה אוֹמְרִים שִׁירָה עַד שְׁנַחֲלֵק הַלֵּילָה מִשְׁמַרְת וְחִצֵּי. אַחַר שְׁנַחֲלֵק הַלֵּילָה, מְזַדְמָנִים כָּל הָאַחֲרִים כְּאַחַד וְאוֹמְרִים תְּהֵלוֹת, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (ישעיהו ס) וְתְהֵלוֹת ה' יְבִשְׂרוּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּשֶׁנִּמְצָא רְצוֹן בְּבִקְר, תְהֵלוֹת ה' מִבְּשָׂרִים.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אַחַר שְׁרוּחַ הַצָּפוֹן הַתְעוֹרְרָה בְּחִצוֹת הַלֵּילָה וְהִלְכָה לָהּ, מִבְּשָׂרִים תְהֵלוֹת עַד שְׁכִיבָא הַבִּקְר, וּמִתְעוֹרֵר הַבִּקְר הַזֶּה, וְאַז שְׁמַחָה וּבְרִכּוֹת נִמְצָאִים בְּעוֹלָם. לְמַדְנֵוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּלֵם כְּף, וּמַעַל כָּלֵם שְׁלִשָּׁה שָׂרִים. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁמַתְעוֹרֵר הַבִּקְר הַזֶּה וּמִתְעוֹרְרִים תְּשַׁבְּחוֹת עַל כָּל אוֹתָם אֶלְף וְחֲמֵשׁ מְאוֹת וְחֲמִשִּׁים רַבּוּא, מִתְמַנָּה עֲלֵיהֶם מְמַנָּה אַחַד, וְשִׁמוֹ הַיָּמִן, כְּנֶגֶד שְׁלִמְטָה, וְתַחַת יָדוֹ שָׂרִים מְמַנִּים עֲלֵיהֶם לְתַקֵּן שִׁיר. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁמַתְעוֹרֵר זְמַן שֶׁל בֵּין הָעַרְבִים וּמְזַמְרִים כָּל אוֹתָם אֶלְף וְחֲמֵשׁ מְאוֹת וְתַשְׁעִים אֶלְף רַבּוּא בְּעֵלֵי הַלֵּילָה, מִתְמַנָּה עֲלֵיהֶם מְמַנָּה אַחַד, וְשִׁמוֹ יְדוּתוֹן, כְּנֶגֶד שְׁלִמְטָה, וְתַחַת יָדוֹ מְמַנִּים עֲלֵיהֶם שָׂרִים לְתַקֵּן אוֹתוֹ הַזְּמַר, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (שם כה) זְמִיר עָרִיצִים. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁמַגִּיעַ הַלֵּילָה, מִתְעוֹרְרִים כָּל אוֹתָם שְׁמַחוּץ לְפָרְכַת, וְאַז הַכֵּל שׁוֹכֵף, וּפְתַח לָא נִמְצָא, וְהַדִּינִים שְׁלִמְטָה

כְּלָהוּ אֶתְמַנֵּן בְּחֲדָא, אֵלִין

על אליו, עד דאתפליג ליליא. בתר דאתפליג ליליא, ומתפנשי כלהו, אתמנא עלייהו חד ממנא וכניש לכל משריין, כמה דאת אמר (במדבר י) מאסף לכל המחנות וגו', ואסף שמייה, לקבליה דלתתא, ותחות ידיה כל אינון סרכין ממנן, ומבשרי תהלות.

עד דאתי צפרא, פיון דאתי צפרא, קם ההוא נע"ר, יונק משדי אמיה, לדפאה להו, ועאל לשמשא. בד אתער בקר, פדין היא שעתא דרעוא, דאשתעי מטרוניתא במלפא, ומלפא משיף מניה חד (דף ס"ה ע"א) חוטא דברפאן ופריס על מטרוניתא, ועל אינון דמזדווגי לה. מאן אינון דמזדווגי עמה. אינון דמשתדלי באורייתא בליליא, כד אתפלג.

רבי שמעון אמר, זפאה חולקיה מאן דאתי עם מטרוניתא, בשעתא דאתת לקבלא אנפי מלפא, לאשתעי ביה. ואשתכח עמה. בשעתא דאשיט מלפא ימינא, לקבלא למטרוניתא. הדא הוא דכתיב, (תהלים קלט) אשא כנפי שחר אשפנה באחרית ים. מאי אחרית ים. ההיא שעתא אחרית דההוא ים הוא. דכד אתפלג, שירותא הוה, ודינא הוה, והשתא אחרית הוא דילה, דמסתלקין דינהא. ועאלת בגדפוי דמלפא, היא וכל אינון דמזדווגין לה, הדא הוא דכתיב אשפנה באחרית ים.

ותאנא, כל אינון דמשתדלי באורייתא בשעתא דאתפליג ליליא. אשתתף בשכינתא וכד אתי צפרא, ומטרוניתא אתחברת עם מלפא, הוא אשתכח עמה עם מלפא. ומלפא פריס על פלהו גדפוי, הדא הוא דכתיב, (תהלים מב) יומם יצוה יי' חסדו ובלילה שירה עמי וגו'.

מתעוררים, כלם מתמנים כאחד אלה על אלה, עד שנחלק הלילה. אחר שנחלק הלילה וכלם מתפנסים, מתמנה עליהם ממנה אחד ומכנס את כל המחנות, כמו שנאמר (במדבר י) מאסף לכל המחנות וגו', ושמו אסף, כנגד שלמטה, ותחת ידו כל אותם שרים ממנים ומבשרים תהלות. עד שבא הבקר. פיון שבא הבקר, קם אותו נע"ר ויונק משדי אמו לטהר אותם, ונכנס לשמש. כשמתעורר הבקר, אז היא עת רצון שמדברת הגבירה עם המלך, והמלך מושף ממנו חוט אחד של ברכות ופורס על הגבירה ועל אותם שמזדווגים עמה. מי הם שמזדווגים עמה? אותם שמשתדלים בתורה בלילה, כשנחלק.

רבי שמעון אמר, אשרי חלקו של מי שבא עם הגבירה בשעה שבאה לקבל את פני המלך לדבר עמה, ונמצא עמה, בשעה שהמלך מושיט את ימינו לקבל את הגבירה. זהו שפתיב (תהלים קלט) אשא כנפי שחר אשפנה באחרית ים. מי אחרית ים? אותה שעה אחרית של אותו ים היא. ששנחלק, היתה ראשית, והיה דין, ועכשו האחרית הוא שלה, שמסתלקים דיניה, ונכנסת לכנפי המלך היא וכל אותם שמזדווגים עמה. זהו שפתיב אשפנה באחרית ים.

ודמדנו, כל אותם שמשתדלים בתורה בשעה שנחלק הלילה, משתתפים עם השכינה. וכשבא הבקר והגבירה מתחברת עם המלך, הוא נמצא עמה עם המלך, והמלך פורס על כלם את כנפיו. זהו שפתיב (שם מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו'.

תאנא, בַּהִיא שַׁעְתָּא, אַבְהָן מְזַדְמַנִין
 בְּמַטְרוּנִיתָא, וְקַדְמִין לְאַשְׁתַּעֲי
 בַּהֲדָה, וְלֹאֲתַחְבְּרָא עִמָּה. וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא
 מְלִיל עִמָּה בְּהוּ. וְהוּא קְאָרִי לָהּ לְפָרְסָא לָהּ
 גְּדַפּוּי, הֲדָא הוּא דְכַתִּיב, (תהלים ו) מְזַמּוֹר לְאַסָּף
 אֶל אֱלֹהִים יְיָ דְבַר וַיִּקְרָא אֶרֶץ וְגו'. אֶל: דָּא
 נְהִירוּ דְחַכְמָתָא, וְאִקְרִי חֲסֵד. אֱלֹהִים: דָּא
 גְּבוּרָה. יְהו"ה: דָּא שְׁלִימוּ דְכֻלָּא, רַחֲמֵי. וְעַל
 דָּא, דְבַר וַיִּקְרָא אֶרֶץ וְגו'.

רבי אלעזר הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אבוי,
 אמר ליה, הא תנינן אלהים בכל אתר
 דינא הוא. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. אית אתר
 דאקרי אלהים, פגון (בראשית טו) אַדְנִי יְהו"ה.
 אמאי אקרי אלהים, והא אתון רחמי אינון
 בכל אתר.

אמר ליה, הכי הוא כתיב בקרא, דכתיב, (דברים
 ד) וידעת היום והשבות אל לבבך פי יי'
 הוא האלהים, וכתיב (מלכים א יח) יי' הוא
 האלהים. אמר ליה מלה דא ידענא, דבאתר
 דאית דינא, אית רחמי. ולזמנא, באתר דאית
 רחמי, אית דינא. אמר ליה תא חזי דהכי הוא,
 יהו"ה בכל אתר רחמי. ובשעתא דמהפכי
 חייביא רחמי לדינא, פדין כתיב יהו"ה, וקרינן
 ליה אלהים.

אבר תא חזי רזא דמלה, תלת דרגין אינון,
 וכל דרגא ודרגא בלחודוי, ואף על גב
 דכלא חד, ומתקשרי בחד, ולא מתפרשי דא
 מן דא. תא חזי, פלהו נטיען, וכל אינון בוצינין
 (דמתלחטין) פלהו נהירין ומתלהטן ומשתקיין
 ומתברכאן, מההוא נהרא דנגיד ונפיק, דכלא
 כליל ביה, (תרי נוסחי) וכללא דכלא ביה.

והאי נהרא אתקרי א"ם לגנתא, ועילא מגנתא,
 פגין דעדן משתתף בהדה, ולא פריש מנה. ובגין פך, פל מבוועין

למרנו, באותה שעה האבות
 מזדמנים עם הגבירה, ומקדימים
 לדבר עמה ולהתחבר עמה,
 והקדוש ברוך הוא מדבר עמה
 עליהם, והוא קורא לה לפרס
 עליה את כנפיו. זהו שכתוב (שם
 ג) מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר
 ויקרא ארץ וגו'. אל - זה אור
 החכמה, ונקרא חסד. אלהים -
 זו גבורה. יהוה - זו שלמות הכל,
 רחמים. ועל זה - דבר ויקרא ארץ
 וגו'.

רבי אלעזר היה יושב לפני רבי
 שמעון אביו. אמר לו, הרי שנינו
 אלהים בכל מקום הוא דין. יו"ד
 ה"א וא"ו ה"א. יש מקום שנקרא
 אלהים, כמו אדני יהו"ה. למה
 נקרא אלהים, והרי אותיות
 הרחמים הן בכל מקום?

אמר לו, פך זה כתוב במקרא,
 שכתוב (דברים ד) וידעת היום
 והשבות אל לבבך פי ה' הוא
 האלהים, וכתוב (מלכים א יח) ה'
 הוא האלהים. אמר לו, דבר זה
 ידעתי, שבמקום שיש דין יש
 רחמים, ולפעמים במקום שיש
 רחמים יש דין. אמר לו, בא וראה
 שפכה זה, יהו"ה בכל מקום
 רחמים. ובשעה שמהפכים
 הרשעים רחמים לדין, אז כתוב
 יהו"ה, וקוראים אותו אלהים.

אבר בא ראה סוד הדבר, שלש
 דרגות הן, וכל דרגה ודרגה
 לבדה, ואף על גב שהכל אחד
 ומקשרים באחד, ולא נפרדים זה
 מזה. בא ראה, פל הנטיעות וכל
 המאורות (שמתלחטים) כלם מאירים
 ומתלחטים ונשקים ומתברכים
 מאותו נהר ששופע ויוצא שהכל
 פלול בו, וכו' כלל הפל.

והנהר הזה נקרא א"ם לגן ומעל
 לגן, משום שעדן משתתף עמה

בגין דעדן משתתף בהדה, ולא פריש מנה. ובגין פך, פל מבוועין

ולא נפרד ממנה. ומשום כך כל המעונות יוצאים ושופעים ונשקים לכל עבר ופותרים בה פתחים, ועל כן רחמים נמצאים ממנה, ורחמים פתוחים בה. ומשום שקוראים לה אם, נקבה גבורה, ודין יוצא ממנה. נקראת רחמים לבדה, הרי מצדיקה מתעוררים דינים, ומשום כך כתוב ברחמים ונקוד בדין. האותיות ברחמים, ונשפע דין מצדיקה, כמו כן יהו"ה, הנה דרגה אחת.

דרגה שניה - מצד הראשונה הזו יוצאת ומתעוררת דרגה אחרת שנקראת גבורה, וזה נקרא אלהים באותיות הללו ממש. והראשית (אחת) היא מזעיר אנפין, ובו נאחזה. ומשום שנאחזה (ה) בזה כתוב ה' האלהים, כי ה' הוא האלהים, באלו האותיות, והוא אחד, וזוהי דרגה שניה.

דרגה שלישית - צדק. כתב אחרון, הרי בית דין של המלך. ולמדנו אדנ"י כך כתוב וכך נקרא, וכנסת ישראל נקראת בשם הזה, והשם הזה במקום הזה נשלם, ואלו הן שלש דרגות שנקראות בשמות הדין, והכל נקשר אחד עם אחד בלי פרווד, כמו שבארנו.

אמר לו, אם נוח לפני אבא, הרי שמעתי על זה, שכתוב (שמות א) אהיה אשר אהיה, ולא עומד בו. אמר לו, אלעזר בני, הרי פשוטה החברים, ועכשו בדבר אחד הכל נקשר.

וסוד הדבר כך הוא. אהיה זה כלל של הכל. שפשוטבילים סתומים ולא מתפרשים, וכלולים במקום אחד, אז נקרא אהיה, הפלל של הכל, סתום ולא נגלה. אחר שיצאה ממנו ראשית ואותו נהר עבר למשך את הפל, אזי

נפקין ונגדין ואשתקדין לכל עיבר. ופתחין בה פתיחין, ועל דא רחמי מנה משתפחין, ורחמין פתיחין בה.

ובגין דקרינן לה אם, נוקבא גבורה, ודינא מנה נפיק. אקרי רחמי בלחודהא, הא מסטרהא דינין מתערין. ובגין כך פתיב ברחמי, ונקוד בדינא. אתוון ברחמי, ואתנגיד דינא מסטרהא, פגוונא דא יה"וה, האי דרגא חד.

דרגא תנינא, מסטרא דהאי קדמאה, נפיק ואתער דרגא אחרא אקרי גבורה, והאי אקרי אלהים, באלין אתוון ממש. ושירותא (חד) מזעיר אנפין הוא, וביה אתאחיד. ובגין דאתאחיד (הא) בהאי, פתיב יי' הוא האלהים, פי יי' הוא האלהים, באלין אתוון, והוא חד, ודא הוא דרגא תנינא.

דרגא תליתאה, צדק. כתרא בתראה, האי בי דינא דמלפא. ותאנא אדנ"י הכי כתיב, והכי אקרי, וכנסת ישראל בהאי שמא אתקרי. והאי שמא באתר דא אשתלים. ואלין אינון תלת דרגין, דאקרוין בשמהון דדינא. וכלא מתקשר חד בחד בלא פרוודא, כמה דאוקימנא.

אמר ליה, אי ניקא קמיה דאבא, הא שמענא בהאי, דכתיב, (שמות ג) אהיה אשר אהיה, ולא קיימא ביה. אמר ליה אלעזר ברי, הא אוקמוה חברייא, והשתא בחד מלה אתקשר פלא. (דף ס"ה ע"ב).

ורוא דמלה הכי הוא. אהיה, דא כללא דכלא. דכד שבילין סתימין ולא מתפרשין, וכלילן בחד אתר. פדין אקרי אהיה, כללא כללא, סתים ולא אתגלייא.

בתר דנפק מניה שירותא, וההוא נהר אתעפר